

TÖRÖK KÉZMŰVES MESTEREK A BUDAI VÁRBAN A 28. MESTERSÉGEK ÜNNEPÉN

Az idén 28. alkalommal megrendezett Mesterségek Ünnepe 2014. augusztus 16–20. között Törökország volt a külföldi díszvendég. A Népművészeti Egyesületek Szövetsége, illetve a budapesti Yunus Emre Török Kulturális Intézet szervezésében huszonegy mester szaktudását, kézműves portékáit csodálhatta meg az érdeklődő nagyközönség és a hazai kézművesek.

A YETKM szervezésében ismét eljöttek hozzánk a tavasszal megrendezett Budapesti Nemzetközi Könyvvásárról már jól ismert oszmán-török kori könyvkészítő műhely mesterei név szerint Zafer Kiyici mester, aki a csoport művészeti vezetője, valamint Sefik Kanyilmaz, Yusuf Kanyilmaz, Abdullah Emir Cil, Dogan Pur, Attila Serkan és Islam Secen.

A hagyományos könyvkészítés csaknem teljes folyamatát összesűrítő bemutatójukat, illetve a papírmárványozás és az írásművészet titkait felfedő workshopokat nap mint nap óriási érdeklődés kísérte. A látogatókat még a hirtelen érkező zivatarok sem tartották vissza, és az esernyők alatt nagy figyelemmel hallgatták az előadást, figyelték a könyvkészítés különböző fortélyait. Láthatták, hogyan készíti elő a papírt az *aharci*, hogyan töri össze a tinta és a festék alapanyagait a *mürekkepci* és a *renkzen*, hogyan írja a szöveget a *hattatci*, milyen gonddal látja el díszítőfestéssel a lapokat a *müzehhib*, hogyan készíti a márványozott előzéklapokat az *ebrucu*. Végül pedig a *ciltci* a könyvkötés fázisait mutatta be a nézőknek. Lehetőség nyílt arra is, hogy az érdeklődők kérdéseket tegyenek fel, illetve hogy megtapintsák a különleges módon előkészített papírokat, a könyvkötéshez használt finom bőrt, megszagolják a festék- és tintakészítéshez használt rózsavizet, kézbe vegyék az íróadákat és az ecseteket, amelyeket az írásművész és a díszítőmester használt. A szerencsések pedig hazavihették azokat a márványozott papírokat, amelyeket az ebru mester segítségével készítettek, illetve azokat a papírlapokat, melyekre a hattatci díszes betűkkel ráírta a nevüket.

A könyvkészítő műhellyel szemben a Savoyai teraszon a NESZ /Népművészeti Egyesületek Szövetsége/ és a CIOFF /International Association of Folklore Festivals and Folk Arts/ vendégeként tizennégy Törökország különböző részeiből érkezett kézműves mester mutatta be tudását, árulta szebbnél szebb portékáját.

Hadd mutassuk be most őket is azzal a megjegyzéssel, hogy aki még többet szeretne tudni a mesterekről és a mesterségről, az a megadott honlapokon, illetve a YouTube-on is talál róluk információt.

A könyvkészítésénél már látott márványozási technikát képviselte a Bükkekői Műhelyből érkezett Muhip és Nurhan Gezen, akik nem papíron, hanem finom selymen alkalmazták ezt a különleges technikát. A kedves idős házaspár készségesen állt a látogatók rendelkezésére. A textilmárványozás módszere rendkívül látványos, és ráadásul soha nem készül két egyforma darab. A bemutatók mellett az érdeklődőknek lehetősége volt arra is, hogy kipróbálják az alapfogásokat, és az elkészült kis selyemterítőt magukkal vigyék.

Isztambulból érkezett Ahmet Sezen, aki a gyöngyház-berakással készült ékszerek mestere. A Fülöp-szigetek, Új-Zéland vagy Dél-Afrika partjainál fellelhető és a szivárvány minden színében pompázó kagylók gyöngyházának megmunkálása nagy türelmet és precizitást igényel. A mesternek emellett értenie kell a fém- és

famegmunkáláshoz is, hiszen ezek képezik a gyöngyházintarzia alapját. /www.sedefkar.com/

Nezih Sepet üvegműves több, mint 35 éve folytatja mesterségét. Az üvegfigurák és az üveggyöngyök készítésének titkait török és olasz mesterektől sajátította el. Bemutatója rendszeresen nagy tömeget vonzott, hiszen van valami varázslatos abban, ahogy egy kemény üvegdarabka melegítés hatására rendkívül könnyen alakítható lesz, és pillanatok alatt színes gyönggyé, figurákká változik át.

Gyöngyöket felhasználva alkot Inci Tokdil ékszertervező, akinek a nevében is benne van a török gyöngy szó /inci/. A tervező a különböző színű, méretű és anyagú gyöngyökből szebbnél szebb gyűrűket, fülbevalókat, nyakékeket komponál. Emellett rendszeresen tart tanfolyamokat a Büyükcemece önkormányzata által működtetett kézműves iskolában.

Mehmet Yildirim keramikus Kütahyából érkezett. Köztudomású, hogy Kütahya magyarországi testvérvárosa Pécs. Ez bizonyosan nem véletlen, hiszen mindkét városnak régi hagyományai vannak az épület- és lakáskerámia készítésében. A mester saját tervezésű, törökös mintákkal díszített vázái, tálkái, gyűrűi nagy sikert arattak a vásárlók körében. Kütahyai manufaktúrájában alkalmazottaival nagyobb darabokat, tálakat, kancsókat, vázákat is készítenek, melyek a hagyományos oszmán-török forma- és motívumkincset éltetik tovább. A mester emellett nagyon komoly szerepet vállal a jövő keramikusainak képzésében is. Több tanítványa jutott be felsőfokú intézménybe, vagy nyitott önálló műhelyt. /www.efsanemehmet.com/

Selahattin Kacanoglu mester, aki a kézi szövés és az anyagtervezés elismert szakembere, a nyugat-törökországi Denizli megye Buldan városkájából származik. Már kisgyermekként szüleitől, nagyszüleitől láthatta, hogyan működik a szövőszék, hiszen családja megélhetését ez az ősi mesterség biztosította. Kiváló minőségű, Törökországban előállított pamut-, len- és selyemfonalakat használva tervez lakástextileket, öltözkö-ziegészítőket, amelyeket Budapesten is megcsodálhattunk és megvásárolhattunk. Anyagait az egyik legnagyobb török divatcég, a Vakko is vásárolja, de rendelt már tőle Cemil Ipekci, az ismert török divattervező is. Sőt, vannak külföldi megrendelése is, elsősorban Franciaországból. Emellett évek óta oktat kézi szövést népfőiskolákon és különböző felsőfokú művészeti intézményekben. /www.buldaneldokuma.com/

Mehmet Orhan Cakiroglu Törökország egyik nagy keleti városából, Gaziantepből érkezett. A családja négy generációra visszamenőleg hagyományos bőr lábbeliket készít. Ő maga cipőivel világhírnevet is szerzett, mert a Trója, illetve a Harry Potter filmek jelmeztervezői tőle rendelt lábbelikbe bújtattak néhány szereplőt. Számos török történelmi filmben is feltűntek ezek a *yemeni*, *pabuc*, *carik* elnevezésű, különböző felépítésű bőr lábbelik, amelyek készítésénél bivalybőrt, marhabőrt és báránybőrt használnak. A mester érdekességképpen azt is elmesélte, hogy a kettős talpbőr közé kis mennyiségben speciális földet tesznek. Ez részben az izzadságot, részben pedig az elektromosságot vezeti el, részben pedig a belső láthatatlan varrásokkal együtt akupresszúra hatást is kifejt. /www.yemenicihayriusta.com.tr/

Tahsin Istengel isztambuli mester a textilre történő kézi nyomás szakembere. Igazi mai kézműves-iparművész, aki nyitott az új irányzatokra is. A hagyományos fa nyomódúc mellett mindent kipróbál, amivel mintát lehet nyomni, legyen az akár falevél is. Sokat dolgozik kortárs iparművészekkel, és foglalkozik a motívumok vándorlásának elméleti alapjaival. / www.pinterest.com/tahsinmeister/

Mehmet Girgic nemező név sokan ismerik a nagyvilágban, mert mesterségbeli tudásának köszönhetően sokfelé meghívták. A nemezőt családi örökségként kapta. Kezdetben különleges technikájú, kettős falú dervis-sapkáival lett

elismert. Azonban sokoldalú tehetsége a nemezkészítés minden területén hamarosan kibontakozott. Budapestre kreativitásának egyik legújabb termékét az ún. mozaik nemezt hozta el és mutatta be. A hazai nemezkészítőknek arra is volt lehetősége, hogy a Mesterségek Ünnepe előtt és után pár napos tanfolyam keretében tanulhassanak a mestertől Nagykőrösön és Nádudvaron. [/www.ikoniumstudio.blogspot.com/](http://www.ikoniumstudio.blogspot.com/)

A kedves testvérpár, Münevver Bulut és Meliha Sahin a mesés török selyemszőnyegek készítésének titkait mutatta be nekünk. Ők ketten Herekében, a török selyemszőnyeg készítésének hagyományos központjában születtek, és így már kisgyermekkoruk óta belenőttek ebbe a világba, hiszen családjuk nőtagjai főleg ezzel foglalkoztak. Manapság mindketten a Pendik város önkormányzata által fenntartott kézműves műhelyben dolgoznak és tanítanak. A szőnyegekhez kiváló minőségű török és kínai selymet használnak fel, amely több száz árnyalatban áll a rendelkezésükre. A tervek hagyományos és modern motívumok alkalmazásával készülnek. A selyemszőnyegek szövőkereten születnek, és mind a csomózás, mind pedig a szövés technikáját alkalmazni kell a készítésnél. Az általuk bemutatott szőnyegeken négyzetcentiméterenként mintegy 100 csomó található. Így a standjukon kiállított kisebb szőnyegeken 380-400 000 csomó jeleníti meg a kívánt mintát.

Berna Melek és Mehtap Karpuz az Isztambulhoz közel található tengerparti Sile városkájából hozta el nekünk rendkívül finom, fátýolszerű szövetből készült kézműves remekeit. Sile városa erről a könnyű és finom szövetről lett híres egész Törökországban. Mivel ez az anyag nagyon jó nedvszívó képességgel rendelkezik, régebben elsősorban fehérneműk készítésére használták. Manapság ingek, blúzok, sálak, sőt, alkalmi ruhák is készülnek belőle a két fiatal hölgy műhelyében. A szövéshez a dél-kelet törökországi Adana vidékéről származó kiváló pamutfonalat használják. A kétlábítás szövőszéken elkészült anyagot bonyolult beavatási folyamatnak vetik alá, amelybe beletartozik a lisztartalmú vízben való kifőzés és a tengerpart homokján történő szárítás is. A kész szövetre néha diszkrét hímzés is kerül, amely még inkább kihangsúlyozza az anyag finomságát, ünnepélyességét.

A magyar kézművesek, néprajzosok számára többféle tanulsága is lehet a török mesterek látogatásának. Egyrészt felhívták a figyelmet arra, hogy az oszmán török korból ránk maradt kézműves hagyományok török gyökereit még ma is érdemes kutatni, mert vannak még feltáratlan területek. Másrészt a ma kézművese tőlük is tanulhat olyan technikákat, amelyeket aztán saját munkájában hasznosíthat. Követendő példa lehet a török mesterek üzleti érzéke, a vásárlók igényeihez nagyon jól illeszkedő árukínálat, a vásárlókkal való kiváló bánásmód, amit a fesztiválon is megtapasztalhattunk.

Irigylésre méltó az a magabiztosság is, amely szinte mindegyik mesternél érezhető. Amint azt megtudtam, közülük többeknek van kisebb, 10-15 főt foglalkoztató manufaktúrája. E mögött azonban komoly állami szerepvállalás rejlik, olyan adórendszerrel, kedvezményekkel, szakképzéssel, médiaháttérrel, amely nem kényszeríti felszámolásra a vállalkozásokat, hanem még bővíteni is tudnak. Mindezek tükrében úgy gondolom, érdemes lenne akár tanulmányutakat is szervezni, hogy a magyar kézművesek tapasztalatot szerezhessenek egy másik, távoli, de nem idegen kultúra kézműveseinek életéről is.

Kovács-Molnár Judit
történész/ művészeti író

A fotókat készítették: Végel Dániel, Horváth Szabolcs, Gyulai Mária

